

איראן פועלת לניצחון שיעי בבחריין

מיכאל סגל

יוני 2011

המשבר המתמשך בבחריין, בה מתעמת הרוב השיעי (70 אחוזים) עם בית המלוכה הסוני, משקף יותר ויותר את תהליכי השינוי העיקריים המעצבים מחדש את המציאות הפוליטית, הפוליטית-דתית והחברתית במזרח התיכון. תהליכים אלה גם יגדירו מחדש את היחסים בין האזור לארצות הברית בפרט ולמערב בכלל - כמו גם את היחסים המתוחים בין סונים לשיעים.

במבט ראשון, בחריין נראית כמו כל זירה אחרת שבה מבעבעת המחאה הציבורית הסוחפת את העולם הערבי. עם זאת, מבט נוסף יגלה שבחריין היא מקרה מיוחד, שבו ייתכן שאפשר להשפיע באורח ניכר על תהליכי השינוי במזרח התיכון. אולי בדומה לעיראק, היא מייצגת את "סך כל הפחדים" ומשקפת את החולשות של העולם הערבי והעולם המערבי אל מול התחזקותה והתעצמותה של איראן.

בו בזמן, המקרה של בחריין מבליט את הסכסוכים הפנימיים בין השיעים לבין עצמם בנוגע לקשרים עם איראן ועם החיזבאללה הלבנוני. מרבית השיעים מסוכסכים בדבר מקור הסמכות הדתית (חמינאי באיראן או סיסטאני בעיראק), בעוד שהיריבויות האתניות והדתיות - ערבית-פרסית וסונית-שיעית - נמשכות. בחריין היא זירה של מאבק איתנים בין כוחות אזוריים המייצגים קטבים מנוגדים קיצוניים של האסלאם (איראן השיעית נגד ערב הסעודית הסונית).

התהליך של ייצוב עיראק, וניסיונה הקשה אך המעודד עם הדמוקרטיה מאז נפילתו של סדאם חוסיין, סללו גם הם את הדרך (יותר מאשר הרשתות החברתיות) לגל העכשווי של מחאות בעולם הערבי, המושפע (לרעה) מן האירועים בבחריין. התגובות בעיראק עדיין משקפות בבירור את קו השבר האתני-דתי: השיעים תומכים במחאה של אחיהם בבחריין, בעוד הסונים תומכים במעורבות חיזונית (סעודית) ובהמשך שלטונו של בית המלוכה הסוני.

גורם חיוני נוסף בסבך הבחרייני הוא ארצות הברית. וושינגטון מתקשה לעצב מדיניות עקבית מול המחאה שם, לנוכח מרכזיותה של בחריין במונחים של פעולות עתידיות נגד איראן. וושינגטון נתפסה, לפחות עד עתה, כבעלת הברית העיקרית של הממלכה. בבחריין מוצבות מפקדות הצי החמישי של ארצות הברית, הפועל במפרץ הפרסי כמשקל נגד וכוח מרתיע אל מול איראן המקיימת נוכחות בולטת במים אלה. ארצות הברית אף חיזקה לאחרונה את נוכחותה בממלכה. בו בזמן, מכונת התעמולה של איראן מנצלת את המדיניות האמריקנית ההססנית כלפי המחאה השיעית בבחריין.

זירת סכסוך עיקרית

בחריין, אם כן, הופכת בהדרגה לזירת סכסוך עיקרית בין שני הכוחות האזוריים במפרץ הפרסי. איראן השיעית רואה עצמה כנציגה של מה שהיא מכנה "הסדר החדש", אשר ייכון על הריסות הסדר האמריקני-מערבי הישן והמשטרים הערביים הנתמכים על ידו. מצד אחד, איראן מיטיבה לנצל את החולשות והמחלוקות בקרב המדינות הערביות ואת התעסקותן בשימור יציבותן ובפרשנות העמדה האמריקנית כלפיהן. מצד שני, ערב הסעודית הסונית מקיימת מאמץ נואש להצלת מה שניתן מן הסדר הישן המתפורר סביבה. דבר זה מסביר את מאמצייה של איראן בתוך ארגון הוועידה האסלאמית (OIC) ובזירות בין-אסלאמיות אחרות כדי להבליט את המחאות בבחריין ואת אטימותו של העולם המערבי והסוני לתחינותיהן.

כניסתם של כוחות סעודיים כחלק מ"כוח המגן של חצי האי ערב", במסגרת הסכמי ההגנה בין מדינות המפרץ לבחריין, קידם את החזית הסעודית עם איראן, הוסיף תוכן חדש ליריבות ההיסטורית בין שתי המדינות הטוענות למנהיגות של העולם המוסלמי, והצית מחדש את מלחמת התעמולה והמתיחות ביניהן. בחריין גובלת בערב הסעודית, ולפיכך אם תיפול בידי השיעים - תוצאה שאיראן שואפת אליה יותר מתמיד - תינתן לטהרן גישה ישירה ללב לבו של העולם הסוני. על כן, "מועצת שיתוף הפעולה של מדינות המפרץ" (GCC) שלחה את "כוח המגן של חצי האי ערב" לסייע לבחריין להגן על "מתקנים ואינטרסים חיוניים", וכן הציעה במפגשה האחרון להכניס את ממלכות ירדן ומרוקו למועצה ולהרחיב את החזית נגד איראן.

בחירת הסמכות הדתית

כניסתם של כוחות סעודיים (בתוספת חיילים ממדינות GCC אחרות) פעלה לטובת איראן והאופוזיציה הבחריינית, שטענו כי ממלכת בחריין היא למעשה לוויין של סעודיה. מצד אחד, המעבר ההדרגתי של האופוזיציה הבחריינית ממחאה שקטה (שלא השיגה רפורמות ממשיות) שאפיינה את גישתה לאורך השנים, למאבק אלים המדורבן על ידי איראן ומסתייע בחיזבאללה הלבנוני, חיזק את היסודות השיעים בבחריין התומכים במודל השיעי האיראני: שלטון ההלכה (velayat-e-faqih) - המיוצג כיום על ידי האייתוללה חומייני. מצד שני, מעבר זה מחליש את היסודות השיעים התומכים במודל השיעי השקט, כפי שהוא מתגלה היום בשלטון העיראקי, ואשר מייצגו העיקרי הוא האייתוללה הבכיר סיסתאני.

איראן מצדה מודאגת מן התמיכה הרבה שסיסתאני צובר בהדרגה בקרב השיעים בבחריין ובריכוזים שיעיים אחרים במפרץ (ובלבנון, ואפילו באיראן עצמה). כך, איראן מנסה לחזק אותם יסודות שיעים הרואים במנהיג האיראני מקור לחיקוי דתי, ולטפח בקרב השיעים הבחריינים (אחדים ממקור ערבי, ואחרים ממקור פרסי) זהות שיעית ייחודית המכוונת אל המנהיג האיראני. טהרן מעניקה תמיכה כספית נדיבה לשיעים הבחריינים, מסייעת לארגוניהם, ובעזרת החיזבאללה אף מספקת נשק לכמה מהם.

בחודשים האחרונים גברה המתיחות ביחסי איראן-בחריין, שהייתה קיימת מאז הקמת הממלכה בשנות השבעים. הרקע הוא התפשטות המחאה נגד המשטרים הרודניים בעולם הערבי והשימוש שעושה איראן במחאה לקידום שאיפותיה לחיזוק היסודות השיעים בפרט והשפעתה במזרח התיכון המתעורר בכלל. טהרן ארחה (ב-3 ביוני 2011) ועידה בינלאומית על ההתעוררות האסלאמית ועל התפתחויות אזוריות.

בחריין, המחוז הארבעה-עשר של איראן

איראן תבעה ריבונות על בחריין, ומצאה תיעוד היסטורי לחיזוק טענתה. בחריין הייתה תחת שלטון פרסי מ-1602 עד 1783. לאחר שבריטניה החליטה בסוף שנות השישים להסיג את כוחותיה מן המפרץ הפרסי, חידשה איראן את תביעתה לריבונות על אי זה. במשאל עם שהתקיים ב-1970, בחרו תושבי בחריין, שנקראו לבחור בין עצמאות לבין סיפוח לאיראן, באפשרות הראשונה - וקיבלו עצמאות באוגוסט 1971. השאה של איראן לא העלה את העניין, אך זה עלה שוב לאחר המהפכה האסלאמית באיראן, וטהרן מעלה אותו לסדר היום מפעם לפעם יחד עם תביעותיה לריבונות על שלושה איים שבמחלוקת (אבו מוסא, טונב הגדול וטונב הקטן). המצויים בפתח מצר הורמוז האסטרטגי.

פקידים איראנים בכירים ממשיכים לטעון שבחריין הייתה המחוז הארבעה-עשר של איראן לפני קבלת עצמאותה, ואפילו הייתה מיוצגת במג'ליס. הם מבקרים בחריפות את החלטתו "המבישה" של השאה לוותר על בחריין. לדוגמה, העורך הראשי של העיתון האיראני קיהאן, המקורב לחמינאי, כתב ביולי 2007 ש"הממשלות של מדינות המפרץ הוקמו כתוצאה מהתערבות ישירה של השחצנות העולמית [כלומר, מעצמות המערב]... והן מואשמות על ידי עמיהן בשיתוף פעולה עם הישות הציונית... הן יודעות היטב שרעידת האדמה שאיראן יצרה [כלומר, המהפכה האיראנית] תביא [במוקדם או במאוחר] לנפילתם של המשטרים הבלתי חוקיים שלהן". העורך טען שזוהי לא דעתו הפרטית בלבד, אלא גם זאת של העמים של איראן ושל בחריין.¹ קביעות כאלה, החולקות על אופיה הערבי של בחריין, על עצמאותה ועל ריבונותה - למרות שהן נדירות - מלבות את החשדות של בחריין ושל ארצות ערב באשר לחתירה מתמשכת של איראן וניסיונות חוזרים ונשנים להפיל את בית המלוכה.

איראן אינה מסתפקת במילים בלבד ופועלת במרץ בשטחה של בחריין, בעיקר באמצעות האוכלוסייה השיעית ויועצים מטעם החיזבאללה הלבנוני (מודל שהיא מאמצת גם במקומות אחרים, כגון עיראק). היא שואפת לקדם את האינטרסים שלה ולהקים תשתית להפלת המשטר הבחרייני באמצעות תאים מחתרתיים לאיסוף מידע, ארגון מחאות של התושבים השיעים ובפעולות חתרניות אחרות. מברקים רבים שנחשפו על ידי "ויקיליקס" מחזקים את החשד שבית המלוכה הבחרייני (וכן אלה של מדינות מפרץ אחרות, לרבות ערב הסעודית) העביר לאמריקנים בכירים מידע על איומים דיפלומטיים ("בחריין היא חלק מאיראן") וצבאיים (גרעיניים וימיים) מצד איראן; וכן על חתירתה בתוך בחריין, על השפעתה הגוברת באזור (בעיקר בעיראק ובמימי המפרץ), ועל הצורך לגבש תגובה אזורית - מטריית הגנה ערבית וכן בינלאומית - נגד איומים אלה. נשיא מצרים לשעבר, חוסני מובארק, היה אחד מן המנהיגים הערבים שנרתם לתמיכה בבחריין לאור האיומים האיראניים.

בחריין: חיזבאללה הלבנוני הוא ארגון טרור הפועל בשטח בחריין

לאחרונה, גילו פקידים בחריינים בכירים בראיונות באמצעי התקשורת הערביים את התפקיד שאיראן וחיזבאללה הלבנוני ממלאים בפעילות חתרנית בשטח בחריין. אין זו הפעם הראשונה שבה הועלתה האשמה זאת; אך עיתויה חשוב לאור ההתנגשויות הנמשכות בבחריין והתמיכה הגלויה והמתמשכת בהן מצד איראן וחיזבאללה.

שר החוץ הבחרייני האשים את החיזבאללה, בריאיון לעיתון אל-ח'יאט, באימונם של אזרחים בחריינים בלבנון ובמקומות אחרים, והדגיש שמדינתו יכולה "להוכיח את טענותיה". הוא הגדיר את חיזבאללה "ארגון טרור", כינה את הצהרתו של מנהיג הארגון חסן נסראללה על כוונתו להתערב בבחריין "טרור והתערבות בענייני הפנים של בחריין" וקרא לאיראן להפסיק את מתקפותיה על בחריין.² שר החוץ האשים גם את ביטאוני התעמולה האיראניים בשפות זרות - תחנת הטלוויזיה הלוויינית אל-עלאם (בערבית) ותחנת הטלוויזיה PressTV (באנגלית) - ב"הפצת שקרים". רשתות אלה מציגות תעמולה יום-יומית התומכת במחאות שיעיות בבחריין, ומגנות את שליטי בחריין ואת המעורבות הסעודית בממלכה.

בריאיון נוסף אמר שר הפנים הבחרייני שאיראן שואפת להפיל את המשטר הבחרייני, כפי שניסתה לעשות כבר בתחילת שנות השמונים כאשר עמדה מאחורי ניסיון הפיכה כושל, ושוב ב-1994 כאשר הקימה תאים של חיזבאללה בבחריין ואימנה את לוחמיו בסוריה.³ לדעתו, שיטת הפעולה של המוחים והתמיכה שהם זוכים לה מטהרן מעידים שרוב המוחים השיעים בבחריין קשורים לחיזבאללה.⁴

הסגן השני של יושב ראש הפרלמנט של בחריין, שיח עאדל מוואדה, אמר כי "שאיפות ההתפשטות של איראן נחשפו לעולם, וזוהי מדיניות שנדחתה עד עתה על ידי הכול... בעוד שאם איראן שואפת לצדק, עליה לבטל בראש ובראשונה את אי הצדק כלפי האוכלוסייה השיעית שלה עצמה, כמו גם כלפי הסונים, ועליה לדאוג יותר לשפר את מצבה היא".⁵

באשר למתיחות שגרמה לבחריין לבטל טיסות לאיראן, ללבנון ולעיראק, היומון הכווייתי א-סיאסה כתב שהמדינות החברות ב"מועצת שיתוף הפעולה של מדינות המפרץ" (GCC) עבדו על החלטה משותפת לגרש מאדמותיהם את כל השיעים הלבנונים שקיימו קשרים עם החיזבאללה. העיתון כתב גם שמדינות ה-GCC השיגו עדויות משכנעות מגופי מודיעין בבחריין, בצרפת ובארצות הברית שחיזבאללה ומשמרות המהפכה האיראניים עשו יד אחת עם יסודות דתיים (שיעים) שהובילו את המחאות בבחריין ובמזרח ערב הסעודית (העשיר בנפט ובעל מיעוט שיעי גדול). העיתון ציטט בחרייני בכיר שאמר: "כל שיעי לבנוני שהוא בעל קשרים - או חשד לקשרים - לחיזבאללה או למשמרות המהפכה לא יישאר במפרץ. עליהם להבין זאת מעתה ואילך".⁶ כאשר נסראללה הודיע על נכונותו לסייע למחאה השיעית בבחריין, מיהר ראש הממשלה הקודם של לבנון, רפיק חרירי, להתקשר אל מלך בחריין ולגנות את דברי נסראללה.⁷

מאמץ מתמשך

הניסיונות האיראניים לחתור תחת בית המלוכה הבחרייני, שאוזכרו לאחרונה על ידי כמה בחריינים רמי דרג, אינם חדשים. גם בעבר האשימה בחריין את איראן בפעולה מחתרנית בשטחה, וב-1996 אף חשפה תאים

של חיזבאללה שנשתלו בעידודו ובתמיכתו של החיזבאללה הלבנוני, שנקראו "חיזבאללה-בכריין" - הזרוע הצבאית". מוקדם יותר, ב-1981, חשפו רשויות הביטחון את ה"חזית האסלאמית לשחרור בכריין", שפעלה בהדרכה איראנית לעידוד מהפכה במדינה. שיטת הפעולה האיראנית בכל מדינה שבה חי מיעוט או רוב שיעי חוזרת על אותו דגם: היא מגייסת את החיזבאללה הלבנוני - שבידו הידע והניסיון שצבר בעימות עם ישראל, וכן ההכשרה המתקדמת שזכה לה באיראן - לזיהוי, לגיוס ולהכשרה של יסודות מקומיים, כדי שיוכלו בעתיד לשמש תאי חיזבאללה במדינתם. כך הוקמו חיזבאללה-חיג'אז, חיזבאללה-עיראק, חיזבאללה-בכריין וקבוצות אחרות. זה היה גם הרקע לניתוק הקשרים בין מרוקו לאיראן.

איראן מצאה בבכריין תשתית נוחה לחתרנות פוליטית-דתית: ראשית, קרבתה לאיראן מקלה על הסיוע לשיעים בבכריין; שנית, גישתה של האוכלוסייה השיעית כלפי איראן הפכה לחיובית יותר בשנים האחרונות, לאור אכזבתה מתהליך הרפורמה שהוחל על ידי המלך חמד בן עיסא אל חליפה, שהיה מכוון להחלשת האופוזיציה השיעית על ידי שיתופה בפרלמנט חסר השיניים. ההצלחה השיעית בעיראק גם היא הלהיבה את השיעים בבכריין; שלישיית, התפתחויות אזוריות ובינלאומיות סייעו להגברת התיאבון השיעי: הבחירות הדמוקרטיות בעיראק, שתוצאותיהן שיקפו את הרוב השיעי, והתחזקות החיזבאללה הלבנוני לאחר מלחמת לבנון השנייה וביסוסו הפוליטי בלבנון (כולל סילוקו של חרירי ומינויו של ראש ממשלה שהיה משרתו של החיזבאללה). רביעית, איראן רוכבת עתה על גל המחאה בעולם הערבי, ומנסה להפכו לזרז לשינוי בבכריין - שינוי שהיא מקדמת מאחורי הקלעים במשך שנים רבות, בשל חשיבותה של בכריין במונחים של פתיחת השערים לחצרה האחורית של ערב הסעודית.

מכאן השוני בהיקף, בעומק ובתכונות של ההתערבות האיראנית בבכריין מן המעורבות החתרנית של איראן במדינות אחרות במפרץ ובעולם הערבי - למרות שגם שם הייתה לאחרונה הסלמה המשקפת את הביטחון העצמי הגובר של איראן. בכריין ניצבת עתה באחת מן הנקודות הרגישות ביותר בתולדותיה: היא שבויה בידי האריה האיראני, עדיין מארחת על אדמתה את בסיס הצי האמריקני העיקרי באזור המפרץ, ומשמשת מעין מיקרוקוסמוס של הסכסוך העכשווי בין הישן לחדש במזרח התיכון.

רשתות חברתיות שיעיות

רשתות התקשורת החברתיות השיעיות בבכריין (וקשריהן לרשתות חברתיות שיעיות בריכוזים שיעיים אחרים) ממלאות תפקיד חשוב בהפצת המחאה, מלבנות אותה ומתאמות אותה עם גופים שיעיים מחוץ לבכריין. בלוגרים בכריינים (שאחדים מהם נאסרו על ידי השלטונות), פורומים של האופוזיציה ואתרים באינטרנט - כולם היו פעילים בסיבובים קודמים של שקט ושל מחאה נגד הממשל לסירוגין, בשנים 2007 ו-2008. היבט ייחודי של המרחב הווירטואלי הבכרייני הוא הסתפחותו להקשר השיעי הרחב יותר. בעולם הווירטואלי של האינטרנט, השיעים הבכריינים מוצאים אוזן קשבת, מילות עידוד, עצות מעשיות ונושאים משותפים, והם שואבים רעיונות בהקשר השיעי שמעבר למגרש המקומי. כך, המחאה השיעית בבכריין מוצאת לעתים ביטוי בפורומים של החיזבאללה הלבנוני. תמונות וכן וידאו-קליפים המועלים בבכריין מהדהדים בפורומים של החיזבאללה הלבנוני, כמו גם באלה של עיראק, ולהפך. כך, בהשראה איראנית, מתגבשת מעין אחווה שיעית הגולשת בסופו של דבר מן הממד הווירטואלי אל הממד הממשי.

איראן רואה הזדמנות

לאור החשיבות המיוחדת המוענקת לבכריין, מייחסים דוברים איראנים בכירים, כולל חמינאי, חשיבות כמעט אלוהית להתפתחויות שם - כהמשך להצלחות באזור במשך השנים האחרונות: נסיגת ישראל מלבנון, האינתיפאדה השנייה, מלחמת לבנון השנייה והמלחמה בעזה. המנהיג האיראני הצהיר בהזדמנויות אחדות ש"התפתחות יסודית מתרחשת באזור הערבי והאסלאמי, המעידה על החיוניות של ה'אומה' האסלאמית... תנועה חדשה החלה מתגבשת באזור, תנועה של האומה האסלאמית, תנועה עם סמאות אסלאמיות המובילות לקראת מטרות אסלאמיות והמצביעות על התעוררות כללית של העמים. בעזרת רצונו של האל, תנועה זאת בוודאי שתנחל ניצחון".

חמינאי אומר כנראה שההתפתחויות בבחריין דומות לאלו במדינות אחרות: "שאיפתם העיקרית היא לקיים בחירות; אך למעשה, אין לאוכלוסיות... זכות בחירה... הם סובלים מדיכוי". הוא מאשים את המערב בצביעות כלפי המחאה הבחריינית, בטענה שהמערב אינו ממהר לתמוך במתקוממים שם מכיוון שהם שיעים, ומשתמש בטיעון התעמולתי שזהו מאבק סוני-שיעי. חמינאי מדגיש שמאבק זה דומה למאבקים במדינות ערביות אחרות ועל כן ראוי לתמיכה. הוא מוסיף שאיראן תומכת בבחריין בדיוק כפי שהיא תומכת במאבק הפלסטיני מזה שלוש שנים ושתיים שנה. "איננו מבחינים בין עזה, פלסטין, טוניסיה, לוב, מצרים, בחריין ותימן. לרודנות נגד עמים אין עוד עתיד"⁸. למעשה, כפי שצוין לעיל, איראן רואה בבחריין חוליה חלשה והזדמנות להטות את המאזניים לטובתה במאבק האזורי שהיא מנהלת נגד ערב הסעודית - נציגת הסדר הישן - ונגד בת בריתה, ארצות הברית.

"המהפכה הסוחפת את המדינות האסלאמיות תחצה גם את הגבול האמריקני"

ההפגנות נגד בית המלוכה בבחריין תופסות מקום ניכר בתקשורת האיראנית, וזכות לסיקור נרחב בעיתונות הכתובה ובמאמרי המערכת. גם החלקים הפוליטיים בדרשות יום שישי בטהרן עוסקים באריכות במחאה השיעית בבחריין ובהסתה בעולם הערבי (בעיקר ביקורת על לוב, שאיראן מאשימה אותה באחריות להיעלמו של האימאם מוסא סאדר בשטחה).

אחמד ג'נאתי, מזכיר מועצת השומרים (של החוקה) ואחד ממטיפי יום שישי העיקריים, קבע שהמסטר הבחרייני מדכא את השיעים מזה שנים רבות, וקרא לבחריינים השיעים להתנגד לאויב, ברוח המאבקים האיראניים של מות קדושים והמסורת של הכרבלא (מותו של האימאם השלישי חוסיין בקרב בכרבלא ב-680, אשר היה לעיקרון של האמונה השיעית ודוגמה להקרבה עצמית). הוא הצהיר: "עליכם לנצח או להקריב עצמכם. זאת צריכה להיות סמתכם". ג'נאתי הדגיש שידה של ארצות הברית נראית לעין ככל ה"פשעים" המבוצעים בבחריין, וקרא לכל חברי ארגון הוועידה האסלאמית לסייע לעם הבחרייני. הוא הוסיף ש"בעזרת אללה, המהפכה הסוחפת את המדינות האסלאמיות תחצה גם את הגבול האמריקני... אנו מצפים שזה יקרה... אמריקה מצויה בתהליך של שקיעה (פוליטית וכלכלית), בין אם היא מודה בכך בין אם לא"⁹.

משלוח כוח ההתערבות של GCC, לסייע לבחריינים להתגבר על המחאה, זכה כמובן לגינוי על ידי האליטות הפוליטיות והדתיות באיראן וממשיך לעמוד על סדר היום במדינה. הנשיא אחמדדינג'אד גינה את מעורבותה הצבאית של סעודיה, והאשים את ארצות הברית: "פלישה צבאית זאת הייתה רעיון פסול ונידון לכישלון... ארצות הברית מנסה להציל את המשטר הציוני [ישראל] ולדכא התקוממויות עממיות. על כן היא תומכת בממשלות מסוימות"¹⁰. האייתוללה הבכיר מקארם-שיראזי גינה את ערב הסעודית ואת איחוד האמירויות הערביות על משלוח כוחות להגן על מה שהגדיר "נקיטת אמצעים חריפים על ידי השליטים הסונים בבחריין נגד המפגינים השיעים", והצהיר: "זוהי תופעה בלתי רגילה שמדינה אסלאמית לכאורה שולחת כוחות מזוינים לטבוח באזרחיה של מדינה אחרת"¹¹.

התקשורת הממשלתית האיראנית בשפה האנגלית, המיועדת למטרות תעמולה, הדגישה את "גל המחאה בעולם הערבי נגד משלוח כוח סיוע סעודי לדיכוי המחאה השיעית"¹², כמו גם את "ההכשרה שכוחות הביטחון הבחרייניים מקבלים מגופי ביטחון בריטיים צבאיים מושחתים וצמאי דם"¹³.

בריאיון מקיף לסוכנות הידיעות FARS, טען מפקד משמרות המהפכה שהמוסר הכפול של ה"אימפריאליזם" המופגן כלפי איראן "משקף במדויק וכן חושף את הכזבנות של העולם האימפריאליסטי". הוא הדגיש שהמכנה המשותף של כל המהפכות נגד "שליטים אזוריים מושחתים" הוא נאמנותם של שליטים אלה לארצות הברית ולישראל; שהשליט הבחרייני העניק לארצות הברית גישה ישירה למפרץ הפרסי באמצעות בסיס ימי באזור אסלאמי, וש"תושבי בחריין אינם יכולים לסבול שפה כזאת". מפקד משמרות המהפכה כינה את ההתערבות הצבאית של סעודיה בבחריין "טעות אסטרטגית" שתחיש את סופה; כן אמר שבקרוב "ידה של המעורבות האלוהית תאפשר תגובה לפשעים של ערב הסעודית"¹⁴. מפקד כוחות היבשה של איראן דיבר ברוח דומה וציין כי הנוכחות הסעודית בבחריין הנתמכת על ידי ארצות הברית נועדה להגביל את השפעתה של ההתערורת

האסלאמית באזור.¹⁵ אייתוללה חוסיין נורי חמדאני, שותף קרוב של אחמדינג'אד, אמר כי מתגבש מזרח-קרבן אסלאמי, וכי נכשלו מאמציה של ארצות הברית ליצור אזור שישראל במרכזו.¹⁶ ארצות הברית טיפחה גם את בתי המלוכה בבחריין, בערב הסעודית ובאיחוד האמירויות הערביות, כדי לקיים את שליטתה האזורית; אך כיום "ממשלות בובות אלו" מתערערות, וגורל דומה צפוי גם לערב הסעודית.¹⁷

העיתונות האיראנית משקפת בעוצמה את הצהרותיהם של מנהיגי המשטר בנושא זה, ומצביעה על האירועים בבחריין כנקודת מפנה. בין היתר נטען שלאחר המהומות וההתנגשויות בין בית המלוכה לבין מפגינים שיעים, המצב בבחריין ממילא לא ישוב עוד לעולם לקדמותו; וכן, תושבי בחריין אינם יכולים עוד למחות נגד העוולות מהן הם סובלים בשקט, מכיוון שהגיע "השלב של התנגדותם החמושה לרודנות בארצם" ולא נותרה להם כל ברירה אחרת. הכותבים מצביעים על דימיון למאבקו של החיזבאללה: "אם חיזבאללה בלבנון יכול היה להביס את ישראל על צבאה החמוש היטב, הרי שחיזבאללה-בחריין יוכל ללא כל ספק לסלק את הצבא הבחרייני ואת כוח המשימה הסעודי, מכיוון שהיום קל הרבה יותר לספק נשק למחאה הבחריינית מאשר לגייס חיילים שכירים סעודים".¹⁸ יסודות קיצוניים באיראן כמו ה"אנסאר חיזבאללה" כבר דנו בשיטות לניהול ג'יהאד נגד מה שהם מכנים "הטבח של שיעים בבחריינים על ידי הסעודים והוהבים".

הרשע האיראני

מצד שני, ולא במפתיע, העיתונות הפאן-ערבית הבינלאומית - הנשלטת על ידי סעודיה - פותחת במתקפת נגד וממהרת להגן על הסולידריות של מדינות המפרץ ועל כוח המשימה לבחריין. היא משמיעה את הביקורת החוזרת ונשנית שאיראן דוחפת את השיעים בבחריינים לעמדות ולתביעות קיצוניות, ובכך מונעת אפשרות לפתרון הגיוני של המשבר למרות הדרך הארוכה שעשה בית המלוכה הבחרייני בשנים האחרונות לקראת השיעים.

ממשלת איראן הכריזה שהיא מתנגדת לפריסת כוחות סעודיים בבחריין, ודרשה שייסוגו. עם זאת, הסכמתה או התנגדותה של איראן אינן נחשבות, כי מדינות ה-GCC כולן חברות ב"מגן חצי האי", שמטרתו הגנה על מדינות חברות ממערבות זרה ומאיומים; בעוד שממשלת בחריין עצמה האשימה את איראן בבחישה בענייניה ובהסתה.¹⁹

העמדה הדו-פרצופית של נסראללה, בן חסותה של איראן, וכן הצהרתו שהוא מוכן לסייע לשיעים בבחריין, משכו גם הם ביקורת נוקבת בעיתונות הפאן-ערבית:

מדוע לא שמענו על תמיכה כלשהי מצד חסן נסראללה, איש המפגין בוז למוסר כפול, בגלויים הראשונים של מהפכה עממית בסוריה? ... מה דעתו של נסראללה האצילי על הרודנות והעריצות של הממשל האיראני לא רק נגד המיעוט הסוני המדוכא, המשולל זכויות פוליטיות ודתיות בסיסיות, אלא גם נגד הרפורמיסטים - שרובם היו חסידיה של מהפכת חומייני שהשליכו עתה את גלימותיהם? ... חסן נסראללה לא נהג בחוכמה כאשר קבע שאין הבדל בין משפחת קדאפי לבין משפחת אל-ח'ליפה - הרי קיים הבדל עצום בין השתיים. עתה עליו להשיב לנו בדבר ההבדל בין המשפחות קדאפי, אל-אסד ואחמדינג'אד.²⁰

העיתונות הסעודית הגנה על ההחלטה לשלוח כוחות סיוע לבחריין, בהדגישה את החתרנות האיראנית המתמדת באזור, את השנים הרבות של בחישה בבחריין, ואת משטרה ה"מרושע" באיראן. העיתון אל-ג'זירה קבע ש"שגרירות איראן בבחריין, כמו שגרירות אחרות של איראן במדינות המפרץ הערבי ובעיראק, היא מאורת ריגול בעלת מצבורי נשק ומודיעין וכן סגל של משמרות המהפכה השולטים בתאים רדומים של טרוריסטים, אותם הם מדריכים ומנהיגים".²¹

ההתנגשות בין המחנה הערבי-סוני למחנה הפרסי-שיעי סביב המשבר בבחריין כללה גם חילופי מהלומות בין כוהני דת איראנים בכירים לבין המטיף הסוני הבולט השייח יוסוף אל-קארדאווי. כוהני הדת האיראנים מאשימים אותו בהתייחסות בלתי הוגנת למחאות בבחריין, כאשר קרא לדיכוי. האייתוללה הבכיר נאסר מקרם-שיראזי שאל: "כיצד יכול מלומד דתי נאור לומר דברים כאלה? פירוש הצהרתו של מר קארדאווי הוא

שאנו מפלים בין המוסלמים שקארדאווי תומך בהם, שמוחים במצרים, לבין המלחמה בלוב; אך כאשר זה מגיע לבחריין, הוא מגן על הרודנות".²²

בסופו של דבר, המשבר המתמשך בבחריין אינו קשור אך ורק לתביעות הרוב השיעי לשינוי ולהשתלבות הנאותה והמלאה בענייני הפוליטיקה והכלכלה במדינה. המשבר משקף גם התפתחויות בסביבה האסטרטגית של בחריין: "הרנסנס השיעי" באזור הערבי-אסלאמי, במיוחד באיראן ובלבנון; התחזקותם של איראן ושל החיזבאללה, ושינויים באופיה ובעוצמתה של ההשפעה האמריקנית, וכתוצאה מכך היחלשותו של המחנה הערבי המתון ובמיוחד ערב הסעודית, ירדן ומצרים (אשר מאז נפילתו של מובארק מאותתת לטהרן על רצונה בשיפור היחסים ביניהן); ומעל לכול, הוא משקף את השבר הסוני-שיעי המעמיק והולך באזור.

השיעים, החיים בתחושה של אפליה, מקבלים היום השראה לשאיפתם לתפוס מקום היסטורי של כבוד תחת מנהיגותה של איראן, ולקדם את העולם האסלאמי אל סדר עולמי חדש.

המאבק בבחריין לא תם עדיין. ידיים רבות בוחשות בקדרה. איראן מנסה להביא לשינוי, ותשתמש בממלכה כבקרש קפיצה להמשך השפעתה על העולם הסוני. ערב הסעודית מנסה לשפר ולשמר את המצב הקיים, ומוצאת עצמה כמעט לבדה בעימות עם איראן, המתקדמת לקראת עידן גרעיני. אכן, איראן מפגינה סיפוק מדחיקתה של סוגיית הגרעין לשולי סדר היום העולמי. ארצות הברית, מצדה, ממשיכה להפגין הססנות בבחריין מתוך אילוצים הנוגעים למדיניות ההרתעה שלה כלפי איראן. בהיעדר כל פתרון יצירתי, ייתכן שווינגטון מסתמכת שוב על כך שהשיעים השקטים מן האסכולה של סיסטאני ירגיעו את האווירה גם בבחריין.

התרחשויות בבחריין עשויות להיות, מבחינת איראן, ה"סערה המושלמת" שתטה עם הזמן את הכף לטובתה. המטוטלת ממשיכה להתנועע, אם כי באטיות, בכיוונה של איראן; וווינגטון ממשיכה לאבד תנופה בעוד איראן ממשיכה להשיג נכסים (בעיראק ובלבנון). עם זאת, נפילת המשטר בסוריה עלולה ליצור בעיה לאיראן ולהעביר את המטוטלת לצד השני, לאור ההשפעות האפשריות על חיזבאללה ועל הסיוע לפעילים השיעים בעיראק, בבחריין ובערב הסעודית. זהו הזמן המתאים לווינגטון ולמערב לחשוב מחדש כיצד לסייע לאופוזיציה בסוריה.

1. *Kayhan*, July 14, 2007.
2. <http://international.daralhayat.com/internationalarticle/249763>.
3. *Al-Arabiya*, March 30, 2011.
4. <http://tinyurl.com/3j65shk>.
5. <http://aawsat.com/english/news.asp?section=1&id=24556>.
6. <http://www.nowlebanon.com/NewsArticleDetails.aspx?ID=253762>.
7. <http://nowlebanon.com/NewsArchiveDetails.aspx?ID=253262>.
8. *IRINN*, March 2, 2011.
9. Voice of the Islamic Republic of Iran (Radio), March 18, 2011.
10. <http://www.mehrnews.com/en/newsdetail.aspx?NewsID=1275897>.
11. <http://persian.makarem.ir/news/?nid=832>.
12. <http://edition.presstv.ir/detail/170424.htm>.
13. <http://previous.presstv.ir/detail.aspx?id=167611&ionid=351021807>.
14. <http://www.shomalefarda.com/component/content/article/365-vijeh/11609-1390-02-02-13-53-29>.
15. <http://www.presstv.ir/detail/178187.html>.
16. <http://english.farsnews.com/newstext.php?nn=900209062>.
17. <http://tinyurl.com/637tzta>.
18. *Asr Iran*, March 19, 2011.
19. <http://www.alarabiya.net/views/2011/03/23/142681.html>.
20. <http://www.alarabiya.net/views/2011/03/22/142543.html>.
21. *Al-Jazeera*, March 21, 2011.
22. <http://persian.makarem.ir/news/?nid=836>.